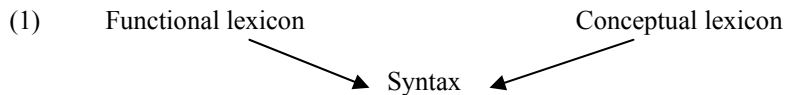

SAMENVATTING IN HET NEDERLANDS

Lexicale Categorieën en Argumentstructuur Een studie met betrekking tot het Sakha

Dit proefschrift ontwikkelt een theorie van lexicale categorieën in termen van hun argumentstructuur. Het voorgestelde model is een verdere ontwikkeling van Reinhart's (2000-2003) Theta systeem (hierna genoemd TS) dat aanvankelijk alleen voor werkwoorden bedoeld was. Het te bereiken doel is om de beginselen van TS toe te passen op nomina en adjectiva. De hypothese wordt verdedigd op basis van feitelijke materialen uit het Sakha, een Turkse taal gesproken in de Republiek Sakha (oftewel Jakoetië) gelegen in het noordoostelijke deel van Rusland.

Er wordt onderscheid gemaakt tussen twee typen lexicon's – functioneel en conceptueel zoals voorgesteld in (1).

De elementen van het conceptuele lexicon (of gewoon lexicon) zijn categorieloze wortels die concepten coderen. De thematische eigenschappen van elk concept zijn gespecificeerd in termen van de theta-kenmerken [$\pm c$] (Cause change) and [$\pm m$] (Mental state). Het zijn deze theta-kenmerken die de basis vormen voor het uitbreiden van TS naar nomina en adjectieven. De onderliggende motivatie voor de theta-kenmerken stamt uit de menselijke perceptie van causaliteit. Reinhart identificeert drie fundamentele causale relaties die door mensen gebruikt worden om hun visie van gebeurtenissen weer te geven – **enable**, **cause** en **motivate**. Er is sprake van de relatie **enable** als een gebeurtenis gezien wordt als een noodzakelijke voorwaarde voor het plaatsvinden van een andere gebeurtenis. Bijvoorbeeld, om in de rivier te verdrinken moet men eerst de rivier ingaan; dus dat laatste (het water van een rivier ingaan) vormt een noodzakelijke maar niet een voldoende voorwaarde omdat het ook mogelijk is om een rivier in te gaan zonder te verdrinken. Wanneer de eerste gebeurtenis wordt opgevat als een voldoende voorwaarde voor de tweede, bijvoorbeeld in het geval van een glas dat op de grond valt en meteen daarna breekt, is er sprake van de relatie **cause**. De relatie **motivate** houdt stand als ook **enable** of **cause** van kracht zijn en bovendien een mentale toestand bemiddelt tussen de gebeurtenissen. Reinhart stelt voor dat **cause** en **motivate** respectievelijk met de kenmerken [$+c$] en [$+m$] overeenkomen (**enable** komt overeen met geen enkele kenmerk want alle geselecteerde argumenten kunnen beschouwd worden als noodzakelijke voorwaarden voor de gebeurtenis).

Theta-kenmerken komen bijeen in theta-bundels of theta-clusters die traditionele theta-rollen zoals *Agent*, *Cause*, *Experiencer*, e.d. vervangen. Het werkwoord *eten*, bijvoorbeeld, is geassocieerd met twee theta-clusters: [$+c+m$] (*Agent*) en [$-c-m$] (*Theme*). Dat betekent, in andere woorden, dat de aanwezigheid van zowel een *Agent* als een *Theme* noodzakelijk is voor het plaatsvinden van de gebeurtenis van

het eten. Bovendien vormt de aanwezigheid van een persoon die het eten naar binnen werkt (een [+c+m] Agent) ook een voldoende voorwaarde.

Het is de relatie tussen noodzakelijke/voldoende voorwaarden en theta-kenmerken dat het uitbreiden van TS naar naamwoorden en adjectieven mogelijk maakt. Er wordt aangenomen dat werkwoorden relationeel zijn en tenminste twee theta-clusters hebben. Nominale concepten zoals 'sister' zijn wederkerend en alleen op zichzelf van toepassing: de noodzakelijke en voldoende voorwaarde voor het 'sister' zijn is het 'female sibling' zijn. De concepten 'sister' en 'female sibling' hebben dezelfde toepassing (ze zijn coextensief). Omdat nominale concepten reflexief zijn, is het onmogelijk om hun causale relaties naar aparte theta-clusters (potentiële argumenten) te vertalen.

In tegenstelling tot nomina, zijn de concepten van bijvoeglijke naamwoorden zoals 'green' niet reflexief. Ze zijn van toepassing op dragers van de desbetreffende eigenschap (bijvoorbeeld, de kleur 'green'). De drager van de eigenschap vormt een noodzakelijke alhoewel niet een voldoende voorwaarde voor het bijvoeglijke concept. Deze causale relatie is vertaald naar een [-c-m] theta-bundel.

De theta-grid van een concept bepaalt hoe het concept gecategoriseerd zal worden als het eenmaal in de syntaxis is binnengetreten: een concept zonder een theta-grid wordt een naamwoord, een concept met één theta-cluster wordt een bijvoeglijk naamwoord en een concept met twee of meer theta-clusters wordt een werkwoord.

Een ander belangrijk kenmerk van TS is dat operaties op de argumentstructuur zowel in het lexicon als in de syntaxis kunnen plaatsvinden. Het tegenovergestelde principe wordt gehanteerd in het kader van *Distributed Morphology*, die het lexicon ontmantelt en tot een lijst woorden degradeert. Dit proefschrift levert echter een groot aantal argumenten ten gunste van het computationele lexicon. De belangrijkste argumenten tegen DM kunnen in twee groepen geordend worden: ten eerste is de categorisering door middel van functionele hoofden niet uitvoerbaar (hoofdstuk 2) en ten tweede kan argumentstructuur gemanipuleerd worden binnen het lexicon (hoofdstukken 5 en 6).

Het proefschrift bestaat uit 9 hoofdstukken en 5 appendixen.

Hoofdstuk 0 toont de geschiedenis van categorisering.

Hoofdstuk 1 biedt een overzicht van theoretische achtergronden van categorisering. De voor- en nadelen van verschillende theorieën en hypothesen betreffende categorisering worden tegen elkaar afgewogen. Het hoofdstuk geeft ook een inleiding in twee concurrerende opvattingen over de argumentstructuur – syntaxis-gericht en lexicon-gericht.

Hoofdstuk 2 houdt zich bezig met het inventariseren van wortels en suffixen in het Sakha. Als er drie categorieën bestaan, verwacht men de aanwezigheid van drieweg asymmetrieën in morfologische markering. Zulke asymmetrieën bestaan inderdaad en dat verleent steun aan de stelling dat er drie primaire (niet afgeleide) lexicale categorieën zijn. Aan de andere kant is het niet het geval dat als er drie categorieën zijn, er ook drie morfologische markers zijn – 'nominalizers', 'verbalizers' and

'adjectivizers'. Wegens de ambiguïteit van suffixen bestaan er geen vastomlijnde morfologische middelen die het bestaan van precies drie lexicale categorieën tot uitdrukking brengen. Het hoofdstuk brengt een aantal argumenten naar voren tegen de opvatting dat welke wortel dan ook naar willekeur in een naamwoord, werkwoord of adjectief omgevormd kan worden door te worden ingebed onder categorie-bepalende functionele hoofden.

Er worden ook argumenten aangevoerd tegen de stelling gehanteerd binnen Distributed Morphology dat afleiding alleen maar syntactisch kan zijn. Het hoofdstuk stelt vast dat er behalve primaire (niet-afgeleide) lexicale categorieën ook afgeleide (secundaire) nomina, werkwoorden en adjectieven bestaan en dat deze zowel in het lexicon als in de syntaxis afgeleid kunnen worden. Maar één criterium wordt vastgesteld voor het onderscheiden tussen lexicale derivatie en syntactische derivatie, namelijk betekeniswijziging. De keuze voor dit criterium wordt bepaald door de aanname dat de lexicale en niet de syntactische module de plaats is voor de vorming van nieuwe concepten.

Hoofdstuk 3 levert bewijs voor de bewering dat, enerzijds, nomina geen theta-grids hebben en, anderzijds, dat ze niet in argumenten omgezet hoeven te worden omdat ze van nature al argumenteel zijn. Verschillende soorten van 'bezitten' komen aan de orde en bezitters worden geanalyseerd als syntactisch geïntroduceerde argumenten.

Hoofdstuk 4 gaat over bijvoeglijke naamwoorden in het Sakha. Er wordt aangetoond dat adjectieven, in tegenstelling tot nomina, predicatief zijn; maar, anders dan werkwoorden, hebben ze maar één open positie in hun theta-grid. Om deze aanname hard te maken wordt het gedrag van adjectieven vergeleken met dat van nomina en werkwoorden in een aantal syntactische contexten. Zoals voorspeld door het huidige stelsel, komt een drieweg asymmetrie naar voren die een simpele verklaring in termen van onderliggende thematische eigenschappen heeft. De syntactische contexten die onder de loep genomen worden zijn *predicatie*, *tijd*, *complement-bijzinnen*, *betrekkelijke bijzinnen*, *bijvoeglijke bepalingen*, *bijwoordelijke bepalingen* en het gebruik van adjectieven als *argumenten*.

Hoofdstuk 5 verdedigt de TS-analyse van unaccusatieve werkwoorden als afgeleid van hun transitieve tegenhangers door middel van [+c]-reductie. Ook wordt de afleiding van nomina en adjectieven waarbij werkwoorden als grondwoorden fungeren in meer detail beschouwd.

In hoofdstuk 6 wordt het fenomeen van de accusatieve naamval benaderd. Het hoofdstuk ondersteunt en geeft meer empirische motivatie voor het bestaan van de "Accusative Case Parameter". Volgens de parameter kan accusatief in twee delen afgebroken worden: de universele thematische component en de taal-specifieke structurele component. De bewering met betrekking tot het Sakha is dat de taal geen structurele component heeft. Aan de hand van verschillende lexicale en syntactische operaties op de argumentstructuur van de werkwoorden worden de gevolgen behandeld van de werking van deze parameter. De operaties die onder de loep genomen worden zijn *reductie*, *reflexivisatie*, *passivisatie*, *lexicale en syntactische causativisatie* en *reciprocalisatie*.

Hoofdstuk 7 is gewijd aan denominale werkwoorden.

Hoofdstuk 8 geeft de conclusies van deze dissertatie weer..